

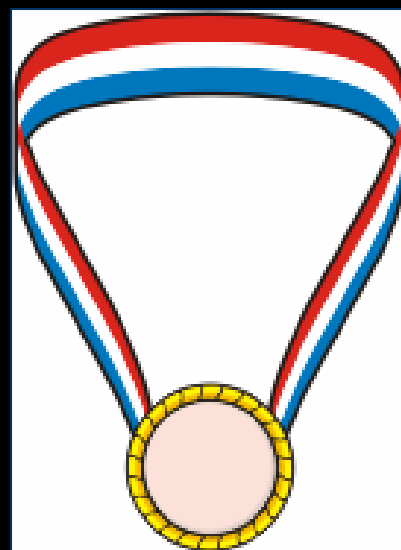
Teme:

**Postulaciona sposobnost
Stvarna legitimacija
Procesna legitimacija
Sukcesija u procesnom
odnosu**

Tri "stranačka atributa"

Stranačka
sposobnost

Parnična
sposobnost

Postulaciona
sposobnost

Šta je postulaciona sposobnost?

Postulaciona sposobnost - sposobnost parnično sposobne stranke da sama, lično i neposredno preduzima parnične radnje;
sposobnost stranke da sama, sopstvenim izražajnim sredstvima, preduzima parnične radnje

Postulaciono nesposobna stranka ima posebno kvalifikovano lice, koje u njeno ime i za njen račun preduzima parnične radnje

Parnična sposobnost – uslov postulacione sposobnosti

Parnično nesposobna stranka je i postulaciono nesposobna

U našem pravu važi pravilo...

Sve parnično sposobne stranke su i postulaciono sposobne

Parnično sposobna stranka može se opredeliti:

- ✿ da sama lično i neposredno vodi parnicu, tj. da preduzima parnične radnje
- ✿ da angažuje punomoćnika koji će u njeno ime i za njen račun voditi parnicu, tj. preduzimati parnične radnje

U našem procesnom sistemu važi princip slobodnog advokatskog zastupanja

Pitanje:

Može li postulaciono nesposobna stranka odredjivati granice ovlašćenja svom punomoćniku?

Odgovor: može, ali ne može sama, lično preduzimati parnične radnje!!

Postulaciona sposobnost

Faktička sposobnost

Postulaciona sposobnost **NIJE** faktička sposobnost za preduzimanje parničnih radnji!

Postulaciona nesposobnost pravni pojam – procesna smetnja

Faktička nesposobnost – faktička smetnja zbog koje stranke ne može efektivno da komunicira sa sudom (gluvonema stranka, stranka koja je poznaje jezik suda...); ne može preduzimati parnične radnje bez posredovanja treće osobe

Šta sud preduzima ako je stranka faktički nesposobna za preduzimanje parničnih radnji?

Odredjuje lice koja će takvoj stranci omogućiti da preduzme radnju i sazna sadržinu radnje svog parničnog protivnika

Sud odredjuje tumača, odnosno prevodioca

Izuzeci od pravila...

- Od pravila da su svi parnično sposobni subjekti postulaciono sposobni ima izuzetaka:
- **NISU** postulaciono sposobne političko-teritorijalne jedinice - republika, pokrajina, grad, opština, njihovi fondovi, organi i organizacije

Njih u parnici zastupa ovlašćeni

JAVNI PRAVOBRANILAC

Javni pravobranilac- zastupnik po zakonu

Nije u pitanju “igra reči” ...

zakonski zastupnik i

zastupnik po zakonu

dve posebne kategorije zastupnika

Pitanje:

Zašto je zakonodavac predvideo pravilo da političko-teritorijalne jedinice zastupa javni pravobranilac?

Šta je imao u vidu?

Podjite, najpre, od toga ko je javni pravobranilac, pa, zatim,

Postulaciona nesposobnost stranaka

- Postulaciona nesposobnost stranaka u postupku po reviziji i zahtevu za zaštitu zakonitosti
- Postulaciona nesposobnost stranke-fizičkog lica u postupku po direktnoj reviziji
- Stranka kojoj je postavljen besplatni zakonski zastupnik – ograničeno postulaciono sposobna

Postulaciona sposobnost tiče se i zastupnika...

- Pravilo je da su svi parnično sposobni zastupnici i postulaciono sposobni
- Ima li izuzetaka? **IMA!**

1. **Postulaciono su nesposobni tzv. nadripisari, iako su parnično sposobni**
2. **Postulaciona nesposobnost za pojedine parnične radnje**

(Pod)pitanja na koja se često pogrešno odgovara...

- Ko su tzv. nadripisari?
- Da li je nadripisar parnično sposoban?
- Ima li nadripisar uredno ovlašćenje za zastupanje?
- Treba li nadripisar da bude osudjen zbog krivičnog dela nadripisarstva da bi mu sud uskratio pravo da zastipa stranku u parnici?

Značaj postulacione sposobnosti

Procesna pretpostavka o kojoj sud vodi računa *ex officio*

Ako sud primeti da ova procesna pretpostavka nije ispunjena, preduzima mere za otklanjanje nedostatka

Ako sud ne otkloni nedostatak, takav propust je bitna povreda postupka po samom zakonu i razlog za ulaganje redovnih i vanrednih pravnih lekova

**STVARNA
LEGITIMACIJA**

**PROCESNA
LEGITIMACIJA**

Dve potpuno različite pravne ustanove

Stvarna legitimacija

Legitimatio ad causam

Gradjanskopravna legitimacija – tužbena pretpostavka od koje zavisi osnovanost tužbenog zahteva

Stranka je stvarno legitimisana ako je nosilac prava i obaveza u materijalnopravnom odnosu povodom koga je spor nastao

Stvarna legiimacija – materijalnopravna veza izmedju konkretnog zahteva za presudu i lica koja su u tužbi označena kao tužilac i tuženi

Stvarna legitimacija

Tužilac je aktivno stvarno legitimisan ako je nosilac pravnog ovlašćenja

Tuženi je pasivno stvarno legitimisan ako je nosilac pravne dužnosti

Stvarna legitimacija nije procesno, već materijalnopravno pitanje – pretpostavka od koje zavisi osnovanost tužbenog zahteva

Pitanje:

Kakvu odluku sud donosi ako se utvrdi da ne postoji aktivna ili pasivna stvarna legitimacija?

Odgovor:

ODBIJA TUŽBENI ZAHTEV KAO NEOSNOVAN

Pitanja:

- ☀ Ko ukazuje na nedostatak stvarne legitimacije?

TUŽENI, svojim prigovorom

- ☀ Kakava je priroda prigovora o nepostojanju aktivne, odnosno pasivne stvarne legitimacije?

MATERIJALNOPRAVNI prigovor

- ☀ Da li se o prigovoru odvojeno raspravlja? **DA**

- ☀ Ispituje li sud ex officio postojanje ove tužbene pretpostavke? **NE**

- ☀ Da li nepostojanje aktivne, odnosno pasivne stvarne legitimacije sud uzima u obzir ako je ono vidljivo iz celokupne procesne gradje? **DA**

Procesna legitimacija

Legitimatio ad processum

Ovlašćenje za vođenje parnice – ovlašćenje stranke da u sopstveno ime vodi parnicu

Ovlašćenje na vođenje parnice nije građanskopravno ovlašćenje koga se titular može odreći

Ovlašćenje na vođenje parnice je mogućnost stranke da svoje pravo ostvari pokretanjem konkretne parnice

Procesna legitimacija - ovlašćenje konkretnog tužioca da protiv konkretnog tuženog pokrene konkretnu parnicu

Procesna legitimacija – aktivna i pasivna

Tužilac - aktivno legitimisan; Tuženi – pasivno legitimisan

Kako se ocenjuje procesna legitimacija?

Procesna legitimacija ocenjuje se s obzirom na konkretne stranke i konkretnu parnicu (svaka parnica je determinisa u subjektivnom i objektivnom smislu – stranke su konkretna lica i parnica ima konkretan predmet); s obzirom na to, ocenjuje se da li postoji procesna legitimacija

Gde se krije odgovor na pitanje da li postoji procesna legitimacija?

U normama materijalnog prava, a ne u normama procesnog prava

Kako se utvrđuje procesna legitimacija?

U sudskom postupku, ispitivanjem postojanja pravnog interesa tužioca da istakne određeni zahtev za presudu i uperi ga protiv lica koje je u tužbi označio kao tuženog

■ Dva načina za utvrđivanje pravnog interesa:

1. Na osnovu materijalnopravne norme koja određene subjekte izričito ovlašćuje da traže određenu pravnu zaštitu

sama norma, a priori, potvrđuje postojanje pravnog interesa tako da tužilac nije dužan da ga dokazuje

(tzv. tužba na osnovu zakonskog titulusa)

2. Na osnovu dokazanog konkretnog pravnog interesa za dobijanje povoljne odluke

(tzv. tužba bez izričitog zakonskog titulusa)

Procesna legitimacija pripada stvarno legitimisanim licima

Uobičajeno je da su procesno legitimisani stvarno legitimisani subjekti, “prave” stranke, oni koji su subjekti građanskopravnog odnosa u kome je došlo do spora

- U kondemnatornim parnicama – tužilac je procesno legitimisan ako tvrdi da je poverilac i da je tuženi njegov dužnik (**dovoljno je samo “tvrdjenje”**) (**ZAŠTO?**)
- U deklarativnim parnicama – tužilac je procesno legitimisan ako ima pravni interes da se utvrdi postojanje nekog odnosa, prava ili zahteva koji ima prema tuženom
 - ★ **Pravni interes priznat samim zakonom**
 - ★ **Pravni interes nije priznat samim zakonom, pa je tužilac dužan da ga dokaže**

U pojedinim parnicama procesna legitimacija pripada trećim licima, odnosno organima

- Ovlašćenje na vođenje određenih parnica priznaje se i trećim licima, odnosno organima, koji nisu subjekti materijalno-pravnog odnosa povodom koga se parnica vodi.
- Treća lica, odnosno organi parnicu vode u svoje ime, ali u tuđem ili u javnom interesu.

U nekim slučajevima subjekti materijalnopravnog odnosa nisu ovlašćeni da vode parnicu povodom tog odnosa, već to ovlašćenje pripada trećim licima, odnosno organima

Primeri procesne legitimacije trećih lica, odnosno organa

- Javni tužilac je zakonom ovlašćen da pokrene parnicu za poništaj braka
- Javni tužilac i svako lice koje ima neposredni pravni interes ovlašćeni su da pokrenu parnicu za utvrđenje nepostojanja braka
- Izdavač je ovlašćen da pokrene parnicu radi zaštite prava nepoznatog autora ako je delo izdato kao anonimno ili pod pseudonimom
-

Značaj procesne legitimacije

Procesna pretpostavka od koje zavisi dopuštenost pružanja pravne zaštite

Procesna pretpostavka o kojoj sud vodi računa po prigovoru tuženog, ali i ex officio

Procesna pretpostavka o kojoj se vodi računa samo do donošenja prvostepene odluke; donošenjem odluke eventualni nedostatak biva validiran

Procesna (ne)legitimacija ne utiče na zakonitost odluke i nije razlog za pobijanje odluke pravnim lekovima

Pitanje:

Kakvu odluku sud donosi ako utvrdi da je tužilac nije aktivno procesno legitimisan ili da tuženi nije pasivno procesno legitimisan?

Donosi rešenje kojim ODBACUJE tužbu kao nedopuštenu

U toku postupka utvrdili ste da tužilac, koji je pokrenuo parnicu za predaju nepokretnosti protiv tuženog, držaoca nepokretnosti, nije vlasnik te nepokretnosti

Kakvu ćete odluku doneti?

- * Presudu kojom se odbija tužbeni zahtev
- * Rešenje kojim se odbacuje tužbu kao nedopušenu
- * Presudu kojom se odbacuje tužba
- * Rešenje kojim se odbija tužbeni zahtev

U toku postupka utvrdili ste da tužilac nema pravni interes da traži utvrđivanje nepostojanja ugovora između dva lica, satuženih u parnici

Kakvu ćete odluku doneti?

- ✿ Presudu kojom se odbija tužbeni zahtev
- ✿ Rešenje kojim se odbacuje tužba kao nedopuštena
- ✿ Presudu kojom se odbacuje tužba
- ✿ Rešenje kojim se odbija tužbeni zahtev

To je sve za danas!!

Vreme je za...

pitanja

SUKCESIJA U PROCESNOM ODNOSU

Promena u ličnosti parničnih stranaka u toku
parnice

Da se malo podsetimo...

[ta je sukcesija u pravu?

Promena u ličnosti subjekata jednog pravnog odnosa

Jedno lice (auktor) istupa iz pravnog odnosa, a na njegovo mesto stupa novo lice (sukcesor)

Kakva može biti sukcesija u materijalnom pravu?

univerzalna (sveobuhvatna)

singularna (parcijalna)

Univerzalna sukcesija

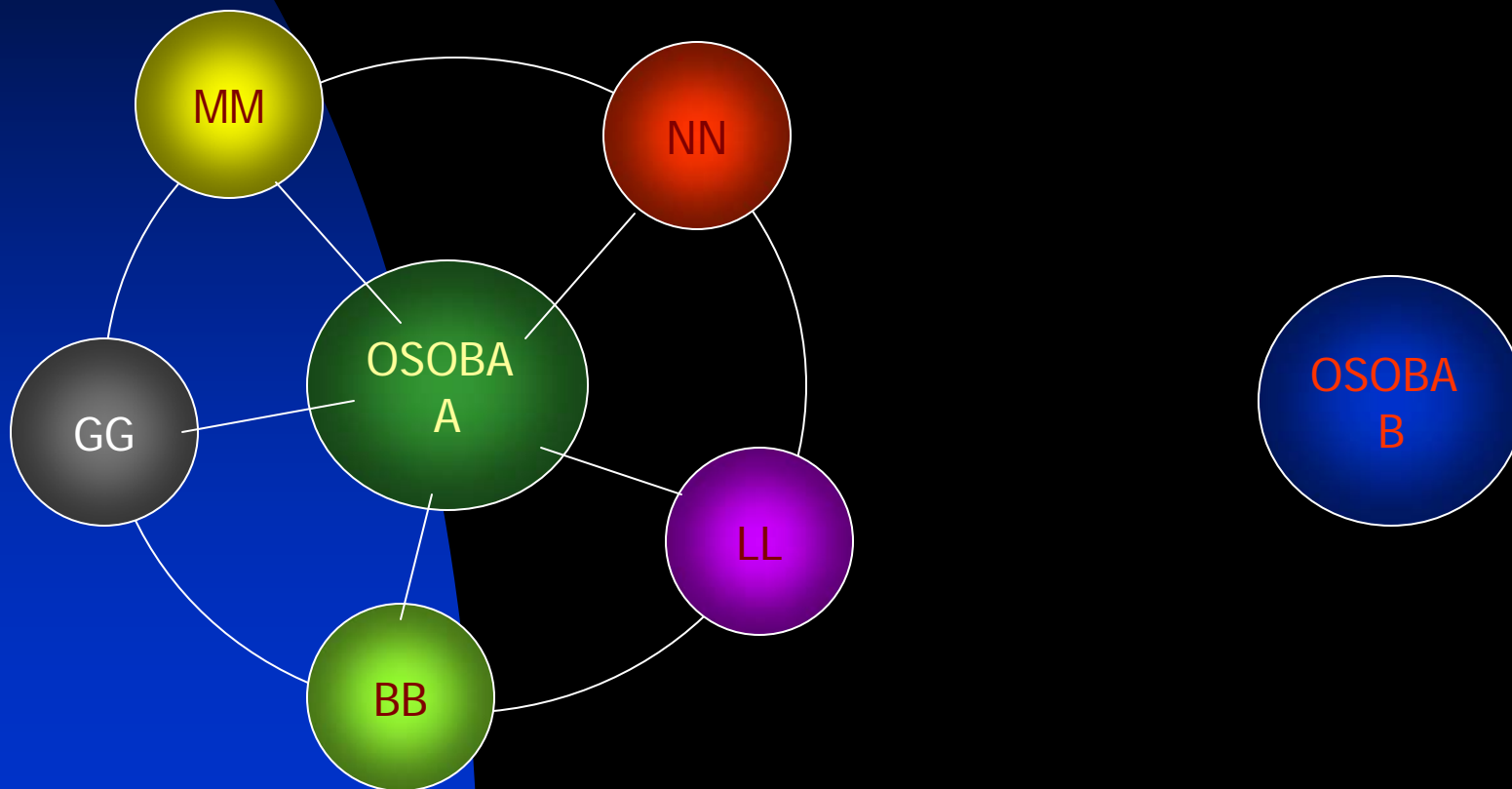
Sukcesija do koje dolazi kad usled izvesnog dogadjaja, celokupna pravna situacija jednog lica prelazi na pravnog posledinka

Univerzalna sukcesija je jedinstven pravni dogadjaj koji obuhvata sve pravne odnose prethodnika

Univerzalna sukcesija nastupa

- ✿ **Kod fizičkih lica – nasledjivanjem**
- ✿ **Kod pravnih lica – gašenjem ili fuzijom**
- Naslednici stupaju u sva prenosiva prava i obaveze ostavioca
- Pravni sledbenik pravnog lica preuzima sva prava i obaveze pravnog lica koje je prestalo da postoji

Stupanje, istupanje...

Singularna materijalnoppravna sukcesija

- Sukcesija do koje dolazi kad jedno lice stupi u deo prenosivih prava ili obaveza drugog lica
- Predmet singularne sukcesija su pojedini delovi pravne situacije prethodnika, auktora, ili samo jedan odredjeni pravni odnos

1

ne materijalnoppravne sukcesije
a, trampa, poklon, cesija

2

Sukcesija u procesnom odnosu

Parnica je pravni odnos

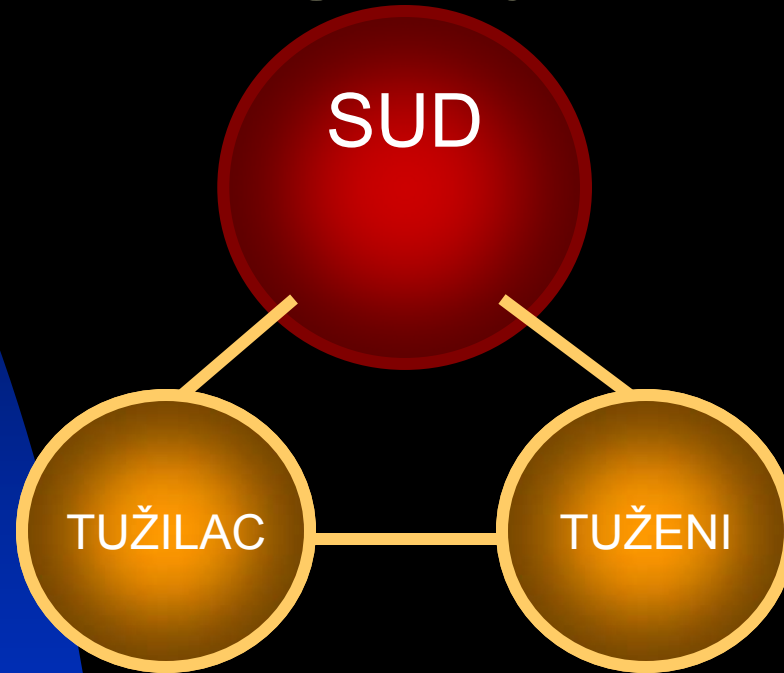
Njeni subjekti (stranke) također mogu biti promijenjeni

Sukcesija u procesnom odnosu - promena u ličnosti
parničnih stranaka u toku parnice

Umesto lica koje je u tužbi označeno kao tužilac,
odnosno tuženi, na njegovo mesto i u njegovu
procesnu ulogu stupa sasvim novo lice, lice koje do
tada nije bilo stranka

- Svi objektivni elementi procesnopravnog odnosa ostaju neizmenjeni; promena zahvata samo subjekte procesnopravnog odnosa

[ta se, u stvari, dogadja?

Procesna sukcesija uvek je sveobuhvatna - univerzalna – dotadašnja stranka gubi stranački položaj, a na njeno mesto stupa drugo lice. To novo lice preuzima sva procesna ovlašćenja i sve procesne dužnosti.

Šta se događa kad nastupi procesnopravna sukcesija?

- Menja se ličnost u ulozi tuioaca, odnosno tuženog
- Sama parnica ostaje nepromenjena
- Procesni sukcesor ne počinje parnicu ispočetka, već je nastavlja u stadijumu u kome je parnicu zatekao u času kad je u nju stupio; sve parnične radnje koje je pravni prethodnik preduzeo, pogadjaju sukcesora kao da ih je sam preduzeo

Jedan odlazi, drugi dolazi.

Ako se novo lice samo
pridruži stranci

NEMA SUKCESIJE!

Kada dolazi do procesne sukcesije?

- Usled univerzalne materijalnopravne sukcesije
- Usled događaja u samoj parnici, nezavisnih od sukcesije u materijalnopravnim odnosima
(tzv. čisto procesna sukcesija)

Kakav je uticaj materijalnopravne sukcesije (univerzalne i singularne) na zasnovani procesni odnos

Ako želimo da pojednostavimo, pitanje možemo postaviti na sledeći način:

- Kakva će promena nastupiti ako u toku parnice stranka prestane da postoji?
- Kakva će promena nastupiti ako u toku parnice tuženi raspoláže pravom povodom koga se parnica vodi?

Dejstvo univerzalne sukcesije na procesni odnos

- **Univerzalna sukcesija neposredno (automatski), ex lege, dovodi do promene ličnosti stranke ako se parnica vodi povodom prenosivog prava, podobnog za nasledjivanje**
- **Ako u toku parnice stranka umre, njeni naslednici u stiču onaj položaj koji je imala umrla stranka - njihov ostavilac, ukoliko se parnica vodi radi zaštite nasledjivanju podobnog prava**
- **Naslednici nasledjuju ovu parnicu kao što nasledjuju i sva ostala prenosiva prava i obaveze ostavioca**

Pitanja...

U kom trenutku naslednici umrle stranke stiču njen procesni položaj u parnici?

- ★ **Kada se prihvate nasledstva**
- ★ **Kada rešenje o nasledjivanju postane pravnosnažno**
- ★ **Kada izjave da preuzimaju postupak**
- ★ **Kada im sud dostavi obaveštenje da je njihov ostavilac vodio parnicu**
- ★ **Kada**

Za one koji vole da ramišljaju o konkretnim problemima...

- U toku parnice umro je tužilac čiji je testamentalni naslednik nepoznatog prebivališta.
Da ste sudija, kako biste postupili?
- Na poslednjem ročištu za glavnu raspravu sud je dobio obaveštenje od tuženog da je tužilac umro. Tuženi traži da sud prekine postupak.
Da ste sudija, koje biste okolnosti imali u vidu prilikom odlučivanja o ovom zahtevu?

Šta kad nema naslednika...

- Vodite parnicu za isplatu duga protiv tuženog.
- U toku parnice tuženi je umro.
- Tuženi nema naslednike.
- Ko će se pojaviti u ulozi tuženog?

Šta se događa kad umrla stranka ima više naslednika?

- Kakva procesna situacija tada nastupa?
- Kakav je položaj sanaslednika?
- Mogu li se sanaslednici dogovoriti da samo jedan od njih “preuzme” stranačku ulogu koju je u parnici imao njihov ostavilac?

Ima li singularna materijalnoppravna sukcesija uticaja na zasnovani procesni odnos?

NEMA - ako u toku parnice dodje do singularne materijalnoppravne sukcesije, parnica se okončava izmedju lica koja su do tada bila u ulozi tužioca, odnosno tuženog

Izuzetak od ovog pravila:

Legatar stupa u procesni odnos koji je u pogledu predmeta legata zasnovao njegov prethodnik

Da li singularna sukcesija u toku parnice utiče na procesnu legitimaciju?

Pitanje možemo i ovako formulisati:

šta će se dogoditi ako u toku parnice za povraćaj stvari tuženi otudji stvar?

Odgovor: Ništa se neće dogoditi

Parnica će se dovršiti između lica koja su bila označena u tužbi kao tužilac i tuženi

(Identifikujte princip građanskog prava iz koga ovo pravilo izvire)

Slučajevi tzv. čisto procesne sukcesije

- Da razmotrimo, najpre, sam naziv ovog vida sukcesije!
- U čemu je smisao atributa “čisto”?

Odgovor: Zato što ovaj vid sukcesije nastupa iz procesnih razloga, usled događaja u samoj parnici, tj. iz razloga koji su potpuno nezavisni od materijalnopravne sukcesije čisto procesna sukcesija ne dovodi do materijalnopravne sukcesije.

Kada dolazi do tzv. čisto procesne sukcesije

1. Kad tužilac umesto prvobitnog tuženog tuži drugo lice (uslov - pristanak prvobitnog i novotuzenog)
2. Kad tuženi imenuje prethodnika, a on stupi u parnicu na mesto tuženog (uslov – pristanak tužioca)
3. Kad umešač, koji se pridružio jednoj stranci, stupi na mesto te stranke (uslov - obe stranke su na to pristale)

- U toku parnice umro je tužilac čiji je testamentalni naslednik nepoznatog prebivališta.

Da ste sudija, kako biste postupili?

- Na poslednjem ročištu za glavnu raspravu sud je dobio obaveštenje od tuženog da je tužilac umro. Tuženi traži da sud prekine postupak.

Da ste sudija, koje biste okolnosti imali u vidu prilikom odlučivanja o ovom zahtevu?